

Töltési Imre 85. születésnapjára

Azt az embert köszöntjük itt és most, akinek neve és munkássága összefonódott a honismereti mozgalommal. Azt az embert, aki a nehéz időkben is létre tudta hozni az évszázadok nemzeti önvédelmi reflexeiben gyökerező honismerettel foglalkozó emberek számára a tevékenységükhöz szükséges politikai háttérrel. Aki hadrafogta a történelem, a néprajz, a nyelvtudomány, a népzene-kutatás és a magyarságtudomány számos kiváló szakemberét, akik tudományuk művelését a honismereti mozgalom keretei között összekapcsolhatták a magyarság sorsa iránti felelősségükkel. Hozzávetőlegesen négy évtizede támadt fel és állt csatasorba az országban az a misszionáriusi elhivatottságú, a nemzet élni akarását kifejező *szekértábor*, amely egészséges patrióta ösztönével, vonzó haza- és szülőföld szeretetével, *Töltési Imre* szervezésében, a honismereti mozgalom keretei között kialakította a magyarság önmegvalósításának egyik leghatékonyabban működő szervezetét. Ezt a századok óta érlelődő mozgalmat a hon bensőséges megismeréséért dolgozó munkásai arra készítették, hogy még a „fű alatt is” dolgozzék a nemzet történelméért és annak igazáért.

Amikor a kaposvári levéltár méteres falai között a második világháború után újra megindult az élet, az intézmény kezdetektől fogva arra törekedett, hogy térségét az ország egyik rangos honismereti bázisárává fejlessze. E munka közben kereste fel személyemet a Hafzias Néprfront Országos Központjából *Töltési Imre*, hogy tanácskozzunk a mozgalom jövő-

Az adonyi Somogyi Imre emlékháznál (*Halász Péter, Székely György, Morvay Péter, Töltési Imre, Timaffy László*)

jéről és izmosodásának feltételeiről. Tevékenységünk ettől kezdve kapcsolódott össze, s folyamatosan mind többen álltak a mozgalom mellé, nemzet tudatos munkája hasznára és a haza üdvére. *Illyés Gyula* szépen fogalmazta meg a munka lényegét, a „*haza magasba emelésének*” programját látta benne, amit a nemzet nagy színésze, Sinkovits Imre, halála után a médiák segítségével *programmá is tett és magasba is emelt.*

Miután 1985-ben, Töltési Imre felkérésére, a Honismereti Bizottság elnöke lettem, a hamupipőke sorsú mozgalmat lassan tudományos kutatási tevékenységgé alakítottuk. A honismereti munkások tehetséges és elkötelezett gárdájával honismereti adattárakat hoztunk létre, életrajzokról szóló tanulmányokat írtunk és szerkesztettünk, számtalan megyei és regionális honismereti folyóiratot bocsátottunk újtárra az egész országban. Töltési Imrével és a honismeret sok jeles személyiségével, pártfogójával védjük és növeltük a mozgalmat, melyet utóbb – javaslatomra – *nemzet tudatunk környezetvédelmének neveztünk el.* Nem tudom melyik hazai mozgalomnak van annyi kiadványa, mint a honismeretinek?

Később, amikor erre lehetőség nyílt, létrehoztuk a honismereti mozgalom civil szervezetét, Bél Mátyás – *Notitia Hungariae* Emlékéremet alapítottunk, amivel az elsők között Töltési Imrét tüntettük ki a honismeretért végzett munkája elismeréseként.

A megyei egyesületek szövetségévé válása óta a mozgalom egyre jobban kiterjedésként. Hőseink és vértanúink szobrainak és emléktábláinak emelésével, temetőink, dűlőneveink, műemlékeink védelmével, országos pályázatokkal és határainkon is túlmutató vetélkedőinkkel, tudományos anyaggyűjtésünkkel – szép és felemelő munkát végezve. A „*templom és az iskola*” gondolat jegyében a történelemoktatás országos szempontjait is támogathattuk a Nemzeti Alaptanterv ügyében. A hazai iskolák ezerszázados ünnepségeinek programjaiban is részt vettünk. Eközben mindig a Töltési Imre által elindított folyamatokat igyekeztünk – immáron sokkal kedvezőbb politikai és társadalmi feltételek között – teljesebbé tenni és megvalósítani. Jómagam a hazai levéltárakkal, múzeumokkal és könyvtárakkal való kapcsolatainkat erősítettem, amelyeket mindig a *honismereti mozgalom fellegrárainak és a honismeret-történelem katedrálisainak tekinttem.*

Mindnyájunk számára szerencsés adottság volt, hogy a mozgalom országos keretei között Töltési Imre mindig rendelkezésünkre állhatott hivatástudatával és nemzeti önismeretével. Központi irányító tevékenysége révén *értékes irányító szakemberek* kerültek a mozgalom ügyintézésébe és vezetésébe.

Kedves Imre! Nemzetet felemelő szép munkádban – nyolcvanötödik születésnapodon – mi is örömmel köszöntünk. Kívánunk jó egészséget és örömeinkben gazdag, hosszú életet. Kívánjuk, hogy sokáig gyönyörködhess szeretteidben, valamint áldásos, szép honismereti munkád eredményeiben.

Régi barátként és eszmei fegyvertársként e szép évfordulón családdal egyetemben szeretettel köszöntelek jókívánságainkkal elhalmozva, és megköszönve egyúttal a magyarságért végzett, történelmi nemzetnevelő munkádat.

Kanyar József

Ujváry Zoltán köszöntése

Amikor tíz esztendővel ezelőtt a hatvanesztendő Ujváry Zoltánt ünnepeltük, Gunda Béla professzor úr egyebek között a következőket mondta: *azt üzenem Shakespeare-nek, ha egyszer gondolj a lesznek valamely írásának kiadásával, forduljon nyugodtan Ujváry tanár úrhoz, írása meg fog jelenni!* Tíz év múltán, ezek a humor túlzásával megfogalmazott szavak még találóbbnak tűnnek, hiszen, mint Balassa Iván az ünnepelhez küldött írásos köszöntőjében megfogalmazta, a Debreceni Néprajzi Tanszék évente annyi szakmai kiadványt jelentet meg, mint az összes hazai néprajzi terület együttvéve.

Nagyszabású, a nagy előadót színültig megtöltő, mégis bensőséges, baráti hangulatú születésnap ünnepség részesei lehettek azok, akik 2002. január 26-án eljutottak a Debreceni Tudo-

mányegyetemre, ahol tisztelői és barátai köszöntötték a néprajzi tanszék korábbi vezetőjét, az egyetemen folyó néprajzi kutatómunka mindmáig meghatározó személyiségét, Ujváry Zoltánt. Az ünnepségnek voltak tudományosan elmélyült, művészien felemelő és barátián meghitt percei, kacagtató és megható pillanatai.

Az ünnepi rendezvény tudományos ülésként kezdődött, melynek fő témája „Régiók és kultúrák találkozása” volt. Ennek keretében *Selmecei Kovács Attila*, a Néprajzi Múzeum munkatársa tartott előadást a népművészetben megjelenő nemzeti jelképeinkről, mint a címer, a huszár, a hazafias feliratok, a betyár, a nemzeti hősök, a nemzeti színek és az 1848-as évszám. Elmondta, hogy a történelmi Magyarország területéről nyilvántartott, csaknem három és fél-ezer, nemzeti jelképet hordozó tárgynak több mint egytizede Debrecenből származik. Közülük is felhívta a figyelmet a diákepek vetítése során arra a fokra, amin a magyar címer és a következő felirat látható: *Ne bántsá a magyart, mert pórul jársz!* Végezetül az előadó Ujváry Zoltán Kossuth Lajosról szóló szavait idézte: „Róla szól a legtöbb népdal, történet, monda. Alakja már-már mitikussá vált, s kultusza az egész nemzetre kihatott...” „E kultuszban nagy szerepe volt a népművészetnek is. A Kossuthot ábrázoló kerámiák, fafaragások, neve szötteken, tányérokon, poharakon, valamint a festménylenyomatok, korabeli képek, a falusi és a mezővárosi parasztság lakóházainak méltó díszei voltak.”

A tisztelő tanítványokat *Keményfi Róbert* a Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszékének adjunktusa képviselte, aki a térben elhelyezkedő népi kultúra tudománya megközelítésének elméleti kérdéseivel, a térbeliség néprajzi és földrajzi elemeivel foglalkozott, jórészt az Ujváry Zoltán által irányított Gömör-kutatások példái és eredményei alapján.

Az idősebb barátok és munkatársak részéről az ünnepi összefoglalóra *Balassa Iván*, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum nyugalmazott igazgatóhelyettese küldte el a gömői magyarság néprajzi kutatásával foglalkozó előadását, amit Balassa M. Iván olvasott fel. Ebben hangsúlyozta, hogy Ujváry Zoltán munkásságában megvalósult a gyűjtés, az anyagfeltárás, valamint a szintézis egysége, ami egyben tudományos és érzelmi alapját is jelenti annak a kapcsolatnak, ami a volt tanítványok évtizedek múltán is kötődnek a tanszék műhelymunkájához. Ezt a tudatos szervezőmunkát igazolja a Gömör Néprajza sorozat 55 kötete. Ennek a több évtizedes gyűjtő- és szervezőmunkának az eredménye a *Gömői magyarság néprajza* című vas-kos, hét tanulmányt tartalmazó gyűjtemény is, amelynek első kötete 2001-ben jelent meg az ünnepelt szerkesztésében. Balassa Iván kiemelte továbbá, hogy a Gömörrel foglalkozó kiadványok hosszú sora egyrészt azt jelzi, hogy Ujvárynak a tanszék oktatóin és kutatóin kívül a térségben élő „önkéntes” gyűjtőket is sikerült hadra fognia, másrészt pedig azt, hogy Gömör magyarságát az ünnepelt nem csupán kutatása tárgyának tekinti, de megmaradásukért is felelősséget érez.

Végezetül *Szilágyi Miklós*, az MTA Néprajzi Intézetének osztályvezetője beszélt Ujváry Zoltán munkásságának társadalomnéprajzi összefüggéseiről. Hangsúlyozta a professzor népszokás-vizsgálatainak módszertani jelentőségét, valamint a dramatikus játékokról szóló tanulmányaiban szereplő zsánerek társadalmi vonatkozásait. Kitért arra is, hogy a folklorista Ujváry figyelme munkája során a népelet milyen sok más területére kiterjedt. Érzékelhető ez

Viga Gyula igazgatóhelyettes és *Veres László* igazgató (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság) átnyújtja Ujváry Zoltánnak az ünnepi kötetet (Hála József felvétele)

különben abból a lenyűgöző méretű, nem kevesebb, mint 2660 gr súlyú kötetből is, amelyet Ujváry Zoltán gömöri témájú írásaiból *Veres László és Viga Gyula* szerkesztett és Gömöri magyar néphagyományok címmel a miskolci Herman Ottó Múzeum jelentetett meg az ünnepi alkalomra.

A tudományos előadást követően a társintézmények, a munkatársak, a kortársak és pályatársak, valamint az egykori diákok köszöntőivel folytatódott az ünnepség. Őszinte megbecsülés, szívből jövő szeretett és eredeti humor színesítette a jókívánságokat, s a ténylegesen vagy képletesen átnyújtott ajándékokat, amelyek közt volt ének, volt vers, voltak – aligha üres – kulacsok, hordócskák és butéliák, de volt műves kidolgozású faedény is, a professzor úr munkásságának egyik kedvenc témájára utaló – fallikus díszítéssel.

Ujváry Zoltán meleg szavakkal köszönte meg hetvenedik születésnapjának ünneplését. Szülőfalujáról, a Gömör megyei Hétről beszélt, s arról, hogy a szülőföld mindenki, így az ő számára a legkedvesebb, de az elmúlt fél évszázad alatt Debrecent is nagyon megszerette. Sajtát érzéseire fordítva, Mikes Kelemen sorait idézte: *úgy szeretem már Debrecent, hogy el nem felelhetem Gömört.*

A Honismeret folyóirat szerkesztő bizottsága, az olvasók nevében is, jó egészséget, további töretlen alkotókedvet kíván Ujváry Zoltán tanár úrnak, s máris elfogadjuk meghívását: ott leszünk tíz év múlva is, nyolcvanadik születésnapjának ünnepségén.

Halász Péter

A katonai hagyományőrzés napjainkban¹

Mai előadásom témája a katonai hagyományőrzés, s amiről az elmúlt két évben csak beszéltem, azt most igyekszem napjaink keretei közt is bemutatni.

Először is feltennem a kérdést, ki mit gondol a katonai hagyományőrzéssel kapcsolatban? Általánosságban erről a szóról minden embernek az 1848-as lovas huszárok jutnak eszébe, de nemcsak őket lehet látni a felvonulásokon, hanem történelmünk más korainak katonáit is. A Horthy-korszakon kívül – amit képviselünk – még számos más csapat is megfordul egy-egy rendezvényen. Aztán, hogy a adott ünnepségen milyen hagyományőrző csapat jelenik meg, azt az ünnepség történelmi háttere határozza meg!

Csapatunk még elég fiatal a többi tekintetében, ugyanis csak a kilencvenes évek közepén nyílt rá lehetőség, hogy egy merőben más, az eddigiektől eltérő korszakot, illetve alakulatot képviselhessünk. Magam és csapattársaim a pápai 7. Huszárezred tagjai vagyunk, én immár harmadik éve. Bár Pápan a huszárok múltja inkább az I. világháborúra korlátozódik, azért akadtak húsz évvel később is szép számmal lovassági katonák.

Elsőként csapatunk feladatait említeném meg. Az emberek többsége azt hiszi, hogy amikor egy felvonulás alkalmával lát minket, ez amolyan „operetthuszárság”. Nos, a kívülálló nem igazán tudhatja, mi folyik egy csapat életében azon kívül, hogy „szépen menetelünk, no meg a fegyverfogásokat is tudjuk”! A rendezvényeken szívvvel lélekkel való részvétel mellett számos más tevékenységünk is öregbíti csapatunk hírnevét. Ebben a körbe tartozik például a 2000-ben megrendezett „Doni Emléktúra” is, ahol tábori körülmények között januárban teljes menetfelszereléssel egy 30 km-es gyalogtúrát teljesítettünk a doni harcokban elesettek emlékére. Az éjszakákat istállóban töltöttük, ami nem igazán sorolható luxuskörülmények közé! Ha valaki megkérdezi, miért tesszük ilyen nagy odaadással, annak általában azt válaszoljuk, hogy ha már ezt az egyenruhát viseljük, igyekszünk méltók lenni hozzá. Tudjuk jól, hogy amit nagyapáink és dédapáink akkor véghezvittek, embertelen, s kegyetlen volt és mi csak kis töredékét tesszük ennek, de ezzel is őrizzük emléküket, s méltóbbakká válunk a mundér beszületéhez!

¹ Elhangzott Csornán, 2001. szeptember 21-én, a VI. Országos Ifjúsági Honismereti Konferencián. (Szerk.)

Csapatommal a múlt esztendő májusában Budapesten, a Hősök terén felesküdtünk a hagyományörzés ápolására, s úgy gondolom, ez ettől kezdve már életformává nőtte ki magát, túllépve az ünnepek keretén. Legalábbis a magam számára ezt jelentette életem eme nagy fordulópontja.

Hogyan lehet bekerülni a csapatba? Elsősorban fontos a fegyelmezett viselkedés, hisz ez elengedhetetlen a katonai fegyelem terén! Legalább ugyanilyen jelentőségű az is, hogy az adott történelmi korszak, melyet képviselünk, érdeklődést keltsen a jelöltben! Továbbá – nem feltétlen szükséges, de ajánlott – a sorkatonai szolgálat, ugyanis az alapkiképzés némely része megegyezik a hatvan évvel ezelőttivel. Sorainkban számos csapattársam a civil életben is katoná, vagy történész, netán ezek egyikét tanulja.

Fontos az is, hogy bennünk hagyományörzőkben, egy kis történelmi megszállottságnak is kell lennie, e nélkül nem tudnánk teljes meggyőződéssel véghezvinni feladatainkat. Sokszor kérdezik azt, hogy mit fizetnek ezért nekünk, s hogy mások csak pénzért, juttatásért öltenének magukra ilyen egyenruhát. Bevallom, engem már az is egyfajta elégtétellel tölt el, ha egy rendezvény alkalmával látom, hogy a régi hadastyánok szemében felcsillan: egykor ők is ilyenek voltak bajtársaikkal. Juttatások terén pedig bőven beérjük azzal, hogy részt vehetünk, s netán szállást és kosztot is biztosítanak számunkra!

Folytatván a csapatról való mondandómat, a bekerülés mellett ott van az is, hogy ki milyen rangot viselhet, s miért. Nálunk valamilyen korabeli dokumentációval (fénykép, iratok stb.) kell igazolni valamely felmenőnk rangját, ha viselni akarjuk azt. Jómagam, Saáry Móricz dédapám rangját és érdemrendjeit „örökölttem”, aki huszár hadnagyként szolgált a keleti fronton. Jelenleg még őrzetőként szolgálók, ezt megelőzően egy éves próbaidő alatt honvéd voltam, a további előléptetésről feletteseim döntenek, ezt általában ki kell érdemelni. Ez nem máról holnapra megy, az idő múlásával és a tapasztalat növekedésével léphet előrébb az ember. A tapasztalatra nagy szükség van néha, hiszen egy-egy ünnepség alkalmával rögtönözni is kell, s a vezényszavak stb. ismerete nélkül csak a bizonytalanság tűnne ki igazán.

Felszereltségünkről csak elismerően nyilatkozhatom, hiszen minden tagunk szívügyének tekinti a korhű megjelenést! Egyenruháinkat általában eredeti anyagból, és szabásminták alapján készítjük, mivel igen ritka az eredeti jó állapotú öltözék! Másrészt

a családból megmaradt felszereléseket használjuk öröklés útján, s a régiségkereskedőknél is számos eredeti felszerelésre tehetünk szert. Vannak olyan régi katonaszolgált emberek, akik szívesen bízzák gondjainkra féltve őrzött ereklyéiket, tudván, hogy azok jó kezekbe kerülnek. Sajnos, egyetlen hátránya van a valódi felszereléseknek, mégpedig a borsos áruk! Számtalan hagyományörzőt ismerek, akik pénzt, időt és energiát nem sajnálva fáradoznak azon, hogy egy rendezvény alkalmával korhű megjelenésük kifogástalan legyen. Ezen dolgok finanszírozása támogatás híján, a csapat tagjaira hárul, azonban egyetlen zokszót sem hallottam az ottlétem alatt.

Mindezeket egybevetve meg vagyok róla győződve, hogy ezzel is hozzájárulunk a honismerethez, hiszen történelmünk megismerése nem elhanyagolható semmilyen körülmények között.

Bízom benne, hogy csapatommal és az ország más katonai hagyományörzőivel együtt eszünkhez méltóan adhatjuk tovább e gyönyörű elhivatottságot unokáinknak, akik majd ugyanilyen lelkesedéssel, kötelességtudóan viszik tovább hagyományainkat.

Végezetül engedjenek meg egy ideillő Mannó Miltiadesz tartalékos tiszttől (1880–1935) való idézetet:

*„A zengő kürtészó régen elviharzott...
S legendák őrzik már a hősi harcot,
Amelynek híre szájról-szájra jár,
Hogy tűzben, vérben virtusában égve,
Ezer csatából egyenest az égbe
Száguldott egykor a magyar huszár!”*

Cseh Balázs

Várostörténeti vetélkedő Nyíregyházán

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Honismereti Egyesület nevében Nyíregyházával kapcsolatos, középkorúaknak szóló várostörténeti vetélkedőt hirdettünk meg 2001 szeptemberében *Márványba vésett történelem* címmel.

A verseny céljával azt tűztük ki, hogy a város emléktábláinak, szobrainak és emlékműveinek felkutatásával a tanulók élményszerűen szembesüljenek annak a városnak a múltjával, ahol tanulmányaikat végzik, ahol mindennapjaikat élik.

A megyeszékhely mind a tizenhét középkorú városába eljuttattuk, de más fórumokon is közzétettük a vetélkedő felhívását. Hat intézményből huszonhat háromfős csapat jelentkezett. A résztvevőket először két előzetes írásbeli feladatsor tette próbára. A feladatok részben könyvtári kutatómunkára épültek, amelynek gerincét Margócsy József: Utcák, terek, emléktáblák című négykötetes, egyéni hangvételű várostörténeti munkája alkotta. Emellett a diákoknak a térképen megjelölt útvonalon kellett az emléktáblákat, emlékjeleket megfigyelniük.

A november 24-én megrendezett döntőbe a hat legjobb csapat jutott be – érdekes és szerencsés módon minden iskolából egy-egy. A döntőben nyolc feladat várt a legjobbakra. Ezek közül kiemeljük az *emléktábla-puzzle*-t, amelyben a városháza falán lévő emléktáblák soronként összekevert szövegeinek helyreállítása volt a feladat. A *Ki vagyok én?* kérdésre a várossal kapcsolatos híres személyek néhány jellemző adatából lehetett a helyes választ megadni. Az utcai megfigyeléseket kamatoztathatták a diákok annál a feladatnál, amelynél arra szólítottuk fel őket, hogy *tervezzenek emléktáblát*: alkossák meg feliratát, adják meg a tábla anyagát, méretét, és írjanak forgatókönyvet, hogy hol, mikor és milyen körülmények között lepleznék le.

Az egyébként magas színvonalú döntőbe véletlenül betévedt egy *ügyetlen idegenvezető*, aki a város központját több tévedéssel mutatta be. A hibák felfedezése és a kijavítása is egy-egy pontot ért. A vetélkedő végén a *képfelismerő* feladat növelte az izgalmakat. Akik az épület vagy szobrot egy kis részlet alapján felismerték a diaképen, azok három ponttal lettek gazdagabbak, akik viszont csak a harmadik után, azok egy pontot kaptak.

A háromtagú zsűrit a város történetének kiváló ismerői alkották: Margócsy József, Kujbusné Mecsei Éva és Bene János. A vetélkedő gondolata Ilyés Gábornak, egyesületünk elnökségi tagjának fejéből pattant ki, ő állította össze és javította ki a feladatlapokat, vezette a döntőt. A döntőbe jutott csapatok és felkészítő tanáraik szép könyvcsomagot kaptak a megyei múzeum és a levéltár legújabb kiadványaiból. Az első három helyezett csapat tagjai pedig ezen felül még könyvtulványban is részesültek, köszönhetően a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány 30 000 forintos támogatásának. Az első helyet a Vasvári Pál Gimnázium csapata meggyőző fölényrel szerezte meg. A csapat tagjai: *Halász Eszter, Hepp Krisztina és Szabó Nóra*. Felkészítő tanárunk *Szűcs Csabáné*.

Galambos Sándor

Borsod-Abaúj-Zemplén megye V. Honismereti Tábor*

A 2001. évi Megyei Honismereti Tábor a csodálatos ikonosztázzal rendelkező miskolci ortodox egyház 200 éves sírkertjében zajlott. A tábor célja a föld alatt 30-40 cm-re rejtő sírkövek felkutatása és dokumentálása volt. Nem a sírok feltárása volt a fő indok, amiért ezt a tábort megszervezték, de nem is lehetett volna, hiszen a sírok felnyitására már külön engedélyekre van szükség és régészeti felügyeletnek kellett volna lennie. A munkánkat segítették a Megyei Levéltár, az Ortodox Múzeumért Alapítvány és a Herman Ottó Múzeum szakemberei.

* Előadásként a 2001. szeptember 20–22 között Csornán megrendezett Országos Ifjúsági Honismereti Konferencián hangzott el.

A tábor résztvevői

Ez a Honismereti Tábor már ötödik alkalommal kerül megrendezésre. Egymás után 3 évig Csincse községben falukutatást végeztünk, mivel a tervek szerint 2003-ra a Mátrai Erőmű Rt. bükkábrányi lignitbányájának terjeszkedése miatt a település megszűnt volna, de a Mátrai Erőmű Rt. az elkövetkezendő években biztosan nem fog terjeszkedni, mivel a pályázatokat nem nyerték meg. Ezután a IV. Honismereti Tábor Edelényben volt, ahol a csincsei kutatásainkat összegeztük.

A mostani kutatások 2001. július 15–27-e között zajlottak, ahová 34 diák kapott meghívást, 21 tanuló Miskolcra, 11 a megye kistelepüléseiről, két tanuló Budapestről érkezett. Hét általános iskolás, tizenegy a Zrínyi Ilona Gimnázium és hét egyházi iskola diákja. Nagy örömünkre szolgált, hogy nem csak fiúk jelentkeztek erre a feladatra, hanem lányok is.

Minden nap reggel 8 órától a szervezők elméleti : órás előadást tartottak a kutatáshoz felhasználható ismeretekről. A házigazda *Boleszka László* atya beszélt az ortodox vallásról, bemutatta a csodálatos ikonosztázzal rendelkező templomot és a múzeumot, ismertette a magyar ortodox egyházmegye és a miskolci egyházközség történetét. *Patai Róbert* a Herman Ottó Múzeum (HOM) régésze, a feltáró munka érdekességeivel ismertette meg a diákokat, valamint segített a terület cellákra osztásában. *Dr. Kárpáti László*, a HOM művészettörténésze több előadást tartott a metabizánci művészetről. *Dr. Uttry Attila*, a miskolci Rónai Művelődési Központ igazgatója a kereszténység és kultúra közvetítő szerepéről beszélt. *Dr. Gyulai Éva*, a HOM történésze, a miskolci történelmi feliratokat, emlékhelyeket mutatta be. *Dr. Dobrossy István*, a B.-A.-Z. Megyei Levéltár Igazgatója és *dr. Rémiás Tibor*, a HOM történelmi osztály vezetője a görög dinasztiák gazdasági és társadalmi szerepét taglalták Miskolc XVIII-XIX. századi történelmében. *Titkos Sándorné*, a B.-A.-Z. Megyei Honismereti Egyesület titkára a történelmi pályázatokat, az Országos Középszintű Tanulmányi Verseny tartalmi, módszertani vonatkozásait ismertette.

A diákok 5-6 fős csoportokban 9-13 óráig „régészkedtek” a templomkertben ásóztak, lapátoltak, furikoztak. A táborban tevékenykedők egyik csoportja a sírköveket tárta fel, a másik csoport dokumentálta, lerajzolta, leírta a rajta látható szövegeket és vasporos levonatokat készített róluk. Minden sírkövet, amely nem teljes egészében látszott ki a földből, a felszínre hoztuk.

Az egyik sírkövet körbenőtték egy több száz éves fa gyökerei és onnan szedték ki. Kutatóárkokat is készítettünk, 50-60 cm mélyen a föld felszínétől, mert érthetetlen volt, hogy miért hiányoznak sírkövek a sírok közül. Majd visszaástuk a köveket, és az utolsó két napon tereprendezés volt a feladatunk.

Igen sikeres volt ez a kéthetes tábor. 50 évvel ezelőtt, 1951-ben volt itt az utolsó feltárás. Azóta teljesen benőtte a gaz a területet, ezért a tábor megkezdése előtt egy héttel megkértük a Városgondnokságot, hogy takarítsák ki a területet. Tíz teherautónyi szemetet vittek el. Az utolsó feltárás szerint 17 sírt dokumentáltak, de ekkor csak a felszín felettieket tudták figyelembe venni. Most megtaláltuk többek között a görög iskola alapítójának a sírkövét is. A mostani feltárás 37 sírkövet dokumentált. Boleszka atyától tudtuk meg, hogy az utolsó temetés 1996-ban volt. A feltáró munka mellett megtekintettük Miskolcon a Galériát, a Herman Ottó Múzeum kiállításanyagát, a Megyei Levéltár raktárépületét, a Diósgyőri Várat, az avasi templomot és temetőt, Tapolcán a sziklakápolnát és felfrissülésképpen a tapolcai Barlangfürdőben és a selyemréti strandon úsztunk és fürödtünk. Hétfévi kirándulás is volt a programban, nyíregyházi városnézés. A tábor végére mindenki kellőképpen elfáradt, de ahogy a többiekkel beszélgettem azt mondták, hogy megérte. Volt olyan nap, amikor a sajtó, a rádió és a regionális TV képviselői, riporterei egymást követték, így sokan értesültek a táborunkról és személyesen jöttek el megtekinteni, hogy mit csinálnak a diákok.

A zárónapon felmerült az a kérdés, hogy jövőre hol legyen a most már hagyományosnak mondható Honismereti Tábor. Valószínűleg az avasi temetőben lesz a következő tábor, ahol a sírkövek dokumentálása lesz a fő feladat, ugyanis ez év nyarán nagy gyakorlatra tettünk szert e munka elvégzésében.

Rémiás Szabolcs

Miklya Jenő (1927–2002)

Még alig múlt két esztendeje, hogy feleségével Mara névvel, korukra való tekintettel, elhagyták Szeghalmot, hogy rokonaikhoz közel, Szegeden telepedjenek meg.

Január harmadikán telefonon érkezett a hír, hogy Miklya Jenő eltávozott közülünk. Jelen sorok írója először fel sem tudta fogni, hiszen negyedszázados ismeretségük során mindennapivá vált közöttük a kapcsolat, hogy „Jenő bácsi” kortalanná, mindent meghatározóvá, egyszerűen alapfogalommal vált. „Vele nem történhet semmi” – gondoltuk, az élet azonban rácsáfolt erre... eltávozott. Még voltak tervei, számtalan fel nem dolgozott jegyzete, csiszolásra váró kézirat és természetesen az elkezdett „memoár”... Még a távolból is figyelemmel kísérte a Sárret és Szeghalom kulturális életét, igyekezett tanácsaival segíteni, s nem egy időszerű témára hívta fel a figyelmet.

1927-ben, Tótkomlóson született. Édesapja kántortanítóként kereste a család mindennapi kenyerét. A család az apa szolgálati beosztásából adódóan a Nógrád megyei Ósagárdon is lakott, majd végül Gerendáson telepedett meg. Természetes volt, hogy a fiú is az atya nyomdokaiba lép. Az elemi iskolai tanulmányokat befejezve Békéscsabára került, ahol elvégezte a gimnázium első négy osztályát, utána pedig a miskolci Evangélikus Líceum- és Tanítóképző Intézet hallgatója lett. Tanáraitól, így Lajos Árpádtól (1911–1976) – akire mindig példaként tekintett – a nép szeretetét, ezen túlmenően pedig a néprajz iránti érdeklődést kapta útravalóul. Tanítói oklevelét a háború következtében csak 1947-ben vehette át.

Első állomáshelye Csanádapáca volt, ahol kántortanítói beosztást nyert. 1949 és 1952 között az Esztergom megyei Keszthelyre rendelték, ahol a tanítói beosztása mellett az ottani népkönyvtárat vezette és lelkes szervezője volt a falu műkedvelő kulturális életének, végül pedig átmenetileg igazgatói feladatokat is ellátott. Életének következő állomása ismét Csanádapáca lett, ahová a megüresedett tanítói állásra kérte magát. Itt kezdett behatóbban foglalkozni a múlt emlékeivel és kapcsolódott be az újrainduló monográfiáirói mozgalomba. Már a gyula-remetei gyermekotthon nevelőtanára volt, mikor 1960-ban az orosházi Szántó Kovács János Múzeum Évkönyvében – megjelent Csanádapáca történetét ismertető írása. Innen keltezhetjük életének azt a korszakát, mikortól tudatos múltkutató lett.

1961-ben a szeghalmi Halas-pusztára került tanyasi tanítónak. Ekkor már a gyermekekkel tervszerűen gyűjtötte a nagyapák és nagymamák mindennapi használati tárgyait. A termelő-

szövetkezet útépítéseit és a vízvezeték kiépítését figyelemmel kísérve számos régészeti leltre hívta fel a megyei múzeumi szakemberek figyelmét. Tevékenysége felkeltette a megyei honismereti vezetés figyelmét és az akkor szerveződő honismereti szakhálózat munkatársává lépett elő. 1963 augusztusában Szeghalom előljárói folyamatos honismereti gyűjtőtevékenységgel, valamint egy később alakuló gyűjtemény megalapozásával bízták meg. Lelkesedését jól példázza, hogy még mint tanító, 1965-ben megszervezte a Sárréti Írások első kötetének kiadását. Az antológiában a Sárrétről elszármazott irodalmárok közül Sinka István, Szabó Pál és Kónya Lajos vállaltak szerepet, a néprajzban Szűcs Sándor, a történeti részben pedig Karai Antal munkái jelentek meg.

1965 és 1972 között a járási művelődési központ előadójaként, nemcsak honismereti szakkört vezetett (gyarapítva egyúttal a kis gyűjteményt), hanem mint járási honismereti szakreferens az észak-békési régió néprajzi és helytörténeti kutatásának is meghatározó szervezője lett. 1967-től indult meg a Sárréti Napok kulturális és honismereti rendezvénysorozat, alakult meg fél évszázados szünet után a Sárréti Közművelődési és Régészeti Társaság (elnöke 1968-tól Esztergály Szörény orvos), és kezdődött meg a Helytörténeti Közgyűjtemény alapjainak lerakása (melynek fő támogatója Dér László, akkori megyei múzeumigazgató volt). A majd' évtizedes lelkes munkálkodás eredményeként a szeghalmi gyűjtemény önállóvá válhatott és vezetésére Miklya Jenő vállalkozott. Új cél hajtotta már ekkor: a nagyközségi múzeumszínről az egész Sárrétre kiterjedő reprezentatív tájmúzeum létrehozása lebegett a szeme előtt. Egy értetlen környezetben akarta megvalósítani Szeghalmy Gyula hajdani álmát. Intézményszervező munkáját, költségvetésileg a szeghalmi könyvtárhoz csatoltan kellett végeznie. Miután önállóan tevékenykedhetett, rohamosan fejlődött a történeti és néprajzi gyűjtés, amiben nem kis szerepet kapott – az immár új célkitűzésre átalakult járási egyesület – a Sárréti Múzeum Baráti Kör (elnöke dr. Nagy Zoltán), mely a gyűjtemény támogatásán kívül a természeti környezet védelmét, irodalomtörténeti kutatásokat és végtelül kiadói tevékenységet folytatott. Egymás után jelentek meg a Sárrét és Szeghalom múltját feltáró kiadványok. Többek között: a Sárréti Írások (1975), az Írások Szeghalom múltjából (1976), a Szeghalom (1979) stb.

Fáradozásának köszönhetően 1979-ben megszűnt a Helytörténeti Közgyűjtemény kényszerű „társbérlete” a könyvtárral és megfelelően kialakított épületbe költözött a múzeum. Közben a Karácsonyi János Honismereti Egyesület (Békés megye) Irodalomtörténeti Tagozatának vezetője lett. A nyolcvanas évek első felében a múzeumi munkán kívül könyvírással és szerkesztéssel, TIT-előadások tartásával, helytörténeti táborok vezetésével foglalkozott. Neki köszönhető, hogy Szeghalom egyre többször szerepelt a televízióban és a rádióban kilépve a világ színpadára. A helyi könyvkiadást olyan művek jellemezték, mint Bertalan Ágnes (Szabó Erzsébet) Szabó Pál szivárványai és Sirató című munkái, vagy Miklya Jenőtől a Szeghalomtól Verőcéig (Dapsy Gizella költőnő élete) című műve és a könyvtárigazgató Borusné Vékony Ilona által szerkesztett Őseim tükre irodalmi antológia. Mindezen munkálkodásával már elismerések sora járt együtt: Kiváló Népművelő, Szeghalomért kitüntetető címek tulajdonosává lépett elő.

A legnagyobb sikert mégis akkor érte el, mikor 1984. január 6-án az általa vezetett intézményben átvehette a „Tájmúzeumi” működési engedélyt. Végül megvalósult legfőbb célkitűzése, múzeumot adhatott Sárrétnek. Az új ranggal, új kötelességek jártak együtt. Az eddigi félhivatalos sárréti gyűjtőmunkát immár tervszerű tevékenységgé kellett átszervezni. Ismét meg kell említeni, hogy ebben szerencsére ott állt mögötte az általa létrehozott Múzeumi Baráti Kör, kapcsolatrendszerével egyetemben. Külön problémát jelentett számára a múzeumi gyűjtemény végleges elhelyezésének kérdése. Az első lehetőség a volt D'Orsay kastély felhasználása volt, ahová (iparilag kiszipolyozott épület lévén) a felújítás komoly ígérete után az intézmény átköltözött. Az itteni működés egyik jelzőköve, hogy 1986-ban állandó jelleggel sikeülrt bemutatni (az akkor kemény pártpolitikai ellenállást leküzdve) a Doma Mikó István által létrehozott „Japán Gyűjtemény”, megemntve attól, hogy a feledés homályába veszne szétzilálódjon. Ma Füzesgyarmaton látható a Japán Múzeum. Ennek kapcsán 1986-ban az 1987-ben Szeghalom volt gazdája a „Tokió Fesztiválnak”, később a rendezvényt Békéscsaba „kisajátította”.

Miklya Jenő abban is elévülhetetlen érdemeket szerzett, hogy az országban elsőként merte felvállalni az Erdélyből áttelepültekkel (menekültekkel) a kulturális közösség gondolatát. Eb-

ben nem kis szerepet játszott az, hogy Szeghalom és a Sárrét mindig is szerves kapcsolatot tartott fenn a bihari részekkel a történelem során. Szintén az elsők közé emeli személyét az a tény is, hogy még csak néhányan próbáltak foglalkozni az országban a második világháború áldozatainak számbavételével, mikor Szeghalmon ez a munka már javában folyt, sőt rendszeresen maga tartott emlékbeszédet a hősökre és áldozatokra gondolva.

1989 júniusában vonult nyugdíjba, de ezzel nem fejezte be honismereti-, helytörténeti- és irodalomtörténeti munkásságát. Felszabadult idejében kutatómunkát végzett, múzeumának gyűjteményét tovább gyarapítva. Megírta a szeghalmi kórház és egészségügy történetét, (amely 2000-ben látott napvilágot) történeti antológiát adott közre 1996-ban, kéziratban elkészítette a sárréti és szeghalmi csendőrség működését feltáró munkáját. Munkásságáért a múzeumi gyűjtőmunkájának harmincadik évfordulóján 1993-ban, Szeghalom város vezetői és a Sárréti Múzeum Baráti Kör a Szabó Pál Emlékplakettel jutalmazta.

A honismereti, a múzeumi munka mellett – mint városi képviselő - sürgette a mindmáig megoldatlan épületgondok és szakmai nehézségek rendezését. Tevékeny szerep hárult rá a Millicentenáriumi Emlékbizottság elnöki székében, minek révén a város méltón ünnepelhet meg a honfoglalás ezerszázadik évfordulóját.

Munkásságát több száz cikk kíséri nyomon, melyeket az országos és megyei tudományos folyóiratokban és napilapokban jelentetett meg, de száznyi cikk szól tevékenységéről és személyéről is. Immár ránk, az utókorra hárul az a feladat, hogy mindezt számba vegyük, rendszerezzük és megőrizzük az elkövetkezendő korok számára. Ő elindult és kijelölte az utat, amin most mi haladunk tovább.

Befejezésül annyit, hogy egész életére büszkén tekinthet vissza és nyugodtan foglalhat helyet az előtte eltávozottak, Sinka István, Szűcs Sándor, Szabó Pál, Asztalos Miklós, Szeghalmi Gyula és Czine Mihály nagy asztalánál: „Nem üres kézzel jöttem” – mondással.

Kele József

Közhasznú beszámoló a Honismereti Szövetség 2001. évi szakmai tevékenységéről

Honismereti Szövetségünk az Alapszabályban megfogalmazott közhasznúsági célkitűzéseknek megfelelően végezte munkáját.

Szervezeti életünk folyamatosságát az Elnökség és a megyei egyesületek jól összehangolt munkája teremtette meg. A négy alkalommal összehívott országos elnökségi ülésen áttekintettük az országos és megyei szinten végzendő munkát, előkészítettük a tervezett rendezvényeket, folytattuk a már folyamatban lévőket, a megyei egyesületek munkájáról tartott tájékoztatókat. (Budapest)

A Szövetség **Küldöttgyűlése** február 13-án megvitatta és elfogadta a 2000. évről szóló közhasznúsági beszámolót és pénzügyi elszámolást. Július 2-i ülésén pedig újjáválasztotta a Szövetség Elnökségét és felügyelő bizottságát, valamint a Kuratórium elnökét.

A **Honismeret** folyóirat szerkesztőbizottsága hat alkalommal ülésezett. Előkészítette, megvitatta a tematikus számokat, az akadémiai hármas szám írásait, az évfordulókra való megemlékezéseket, a konferenciák előadásainak szerkesztett anyagát, a szervezeti életről szóló beszámolók közzétételét.

A **Tábori munkabizottság** megfogalmazta a kiírást a honismereti táborok támogatására, majd értékelte a beérkezett pályázatokat, ajánlást tett az Elnökségnek a támogatás összegére, amelyet az jóváhagyott. (500 e. Ft)

Az Ifjúsági bizottság közreműködött a VI. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémia előkészítésében, megszervezésében. Megfogalmazta a Magyar Nemzeti Múzeummal és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumával közösen szervezendő „A tudás forrásai” című közgyűjteménytörténeti vetélkedő felhívását. Szakmai segítséget nyújtottak a feladatfűzet összeállításához.

Ad hoc szakmai testületek működtek közre ajánlásaikkal, észrevételeikkel a konferenciák programjának összeállításában, az előadók felkérésében.

A megyei egyesületek Alapszabályuknak megfelelően tartották üléseiket, közgyűléseiket.

Tagszervezeteink száma 22, emellett két hazai és három határon túli társszervezettel működünk együtt. Egyéni tagságunk a tagszervezeteken keresztül 7400 fő fölött van.

* * *

Országos rendezvényeink között:

- kiemelkedő helyen szerepelt a XXIX. Országos Honismereti Akadémia, amelynek ez évben Bács-Kiskun megye adott otthont Kecskeméten, július 2–6-a között. A millenniumi év jegyében *Társult nemzetek a Szent István-i államban* címmel a Szent István-i befogadó eszmerendszer hatását tekintettük át. A szervezésben együttműködtünk a házigazda Bács-Kiskun Megyei Honismereti Egyesülettel. Szervezőként, erkölcsileg és anyagilag is mellénk állt a Megyei Múzeumigazgatóság, a Megyei Közgyűlés és Kecskemét Város Önkormányzata. Jelentős anyagi támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától, és a Nemzeti Kulturális Alapprogram Közművelődési Szakkollégiumától.
- Harmadik alkalommal szerveztük meg az Iskola és Honismeret Konferenciát *Felkészítés a honismeret-helytörténet tanítására a felsőfokú oktatási intézményekben* címmel, az Országos Pedagógia Könyvtár és Múzeummal, valamint a MKE Helyismereti Könyvtárosok Szervezetével közösen. A fő szervező munkát a Csongrád Megyei Honismereti Egyesület vállalta, végezte nagyszerű házigazdaként. Megrendezéséhez támogatást kaptunk az Oktatási Minisztériumtól.

Regionális rendezvény keretében két helyen szerveztünk konferenciát „Az olvasás évében”.

- Az Anyanyelvpolók Szövetségével, a MKE Olvasószolgálati Szekciójával és a Magyar Művelődési Társasággal közösen a szépirodalom és a szakirodalom hatását, olvasási szokásainkat tekintettük át jeles előadók segítségével a gyönyörűen felújított Szabó Ervin Könyvtárban.
- Zala megyében a helytörténeti kiadványok kérdéseit vitatták meg a szervezők és résztvevők, akik közül néhányan a szomszédos megyékből érkeztek.

* * *

Az ifjúságot mozgósító feladatok, rendezvények változatlanul megkülönböztetett helyet kaptak közhasznúsági feladataink sorában:

- Augusztus 15–23-a között – a nemzetközi táborral együtt – szerveztük meg Mesztegyőn első alkalommal az Országos Honismereti Tábor, ahol *Néphagyomány, iskola, egyháztörténet* témakörben ismerkedtek a diákok a gyűjtő- és feldolgozó munkával.
- A tagszervezetek által szervezett honismereti táborok közül 28 tábor pályázata alapján adtunk támogatást a program megvalósításához.
- Hetedik alkalommal szerveztük meg az Országos Diák Honismereti Akadémiát Csornán, a „Szülőföldünk” Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesület nagyszerű szervezésében. Megyei szakemberek közreműködésével a népi építészeti, műemlékvédelem kérdéseivel ismerkedhettek a résztvevő diákok, a szombati napon pedig a Hild József Építőipari Szakközépiskola diákjai tartottak gyakorlati bemutatót egy műemlék jellegű prész ház felméréséről. A program zömében azonban a résztvevők saját kutatási eredményeikről számoltak be korreferátumaikban.

E rendezvény sikeréhez szintén jelentős összeggel járult hozzá a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram Közművelődési Kollégiuma.

ma. Jelentős segítség volt Csorna Város polgármesterének személyes megjelenése, közreműködése a feltételek megteremtésében (szállás, étkezés stb.).

- Szeptemberben tettük közzé a felhívást a „Tudás forrásai” művelődéstörténeti vetélkedőre, amelyet a Magyar Nemzeti Múzeummal és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumával közösen hirdettünk meg a 2001–2002. évre. Az elődöntőket követően az országos döntő 2002. október 28-án lesz. Ez évben a feladatfüzet kérdéseiben dolgoznak a jelentkezett háromfős csapatok. (500 fő feletti hazai és várhatóan 80–100 határon túli csapat).

Megyei egyesületeink ez évben is nagyon sokrétű munkát végeztek. Valamennyi megyében közreműködtek a vetélkedő meghirdetésében – kamatoztatva a korábbi vetélkedők során kialakult jó kapcsolatokat is. Közreműködtek a konferenciák szervezésében, helyi rendezvényeket, honismereti napokat, megemlékezéseket szerveztek, összefogói voltak a pályázati kiírásoknak, táborok szervezésének.

* * *

Pályázatok terén:

- A Magyar Nemzeti Múzeummal közösen meghirdettük a hagyományos helytörténeti pályázatot, amelynek 2002-ben lesz az eredményhirdetése. Kiemelt témaként a közgyűjtemények történetét jelöltük meg.
- Az Anyanyelvápolók Szövetségével közösen pályázatot írtunk ki „Az olvasás éve” alkalmából *Szorítva könyvem kebelemre / Nevetve nézek ellenemre* címmel. Az értékelésre a konferencia napján került sor, ahol a legjobb pályázók részleteket olvastak föl dolgozatukból. Tizenhat ifjúsági és tizenegy felnőtt pályázat érkezett be, Csíkszeredáról külön kilenc ifjúsági. A díjazottak könyvjutalmat kaptak.

* * *

A **Honismeret-et**, Szövetségünk folyóiratát hat alkalommal jelentettük meg 1300-1500 példányban, 7 nyomdai ív terjedelemben. A 890 egyéni és közületi előfizető mellett számonként 70–80 példányt árusítunk könyvesboltok segítségével. A szerzői tiszteletpéldányok, a Bél Mátyás-díjasok tiszteletpéldányai mellett díjazásra, ajándékozáásra használtuk fel a megmaradt számokat.

Az országos, regionális és helyi rendezvényekkel, vetélkedőkkel, pályázatokkal mintegy tízezer emberrel kerültünk alkalmi vagy rendszeres kapcsolatba, nyújtottunk számukra szakmai, módszertani segítséget, ismereteket, élményeket.

Budapest, 2002. február 7.

Bartha Éva s. k.
titkár

A HONISMERETI SZÖVETSÉG KÖZHASZNÚ CIVIL SZERVEZET 2001. ÉVI GAZDÁLKODÁSA

I. 2001. évi nyitóegyenleg OTP számlán:	1.713.514	
házipénztár:	39.258	1.752.772
II. BEVÉTELEK:		
1. Támogatásokból:		
- Minisztériumok	5.693.774	
- Nemzeti Kulturális Alapprogram	2.200.000	
- Helyi önkormányzat, intézmény	420.000	8.313.774

2. Saját forrásokból:

- felajánlott tiszteletdíjak	236.380	
- SZJA 1 %-ának felajánlása	98.843	
- kamat	24.027	
- Honismeret előfizetési díj	840.531	
- rendezvények részvételi díja	<u>1.027.257</u>	<u>2.227.038</u>
Összesen:		10.540.812
Mindösszesen:		12.293.584

3. Társadalmi munka számlákon nem jelentkező összege:

- rendezvények nem számlázott támogatása (terembér, infrastruktúra stb.)	1.500.000	
	300.000	1.800.000

III. KIADÁSOK

1. Bér- bérjellegű kiadások:

- megbízási, tiszteletdíjak: - folyóirat járuléka	487.100	
	133.314	
- rendezvények járuléka	260.000	
	79.600	960.014

2. Dologi kiadások:

a) anyagköltség: - irodaszer, nyomtatvány	123.166	123.166
b) anyagjellegű szolgáltatások:		
- postaköltség, terjesztés	701.583	
- utazási költségek, szállítás	563.664	
- nyomdaköltség: - folyóirat	2.813.914	
- könyv	29.000	
- megyék működési költségéhez	400.000	4.508.161
c) nem anyagjellegű szolgáltatások:		
- honismereti táborok szervezése	470.000	
- OTP kezelési költség	41.749	
- rendezvények, továbbképzések költségei	2.200.119	
- vetélkedő előkészítése	500.000	
- szállásköltségek (rendezvény)	1.410.632	
- étkezési költségek (szervezeti élet, rendezvények)	338.632	
- bérleti díjak (terembér)	<u>180.000</u>	<u>5.141.213</u>
Összesen:		10.732.554

IV. A 2001. évi záróegyenleg:

- OTP számlán	1.546.221	
- házipénztár	<u>14.809</u>	<u>1.561.030</u>
Mindösszesen:		12.293.584

**A HONISMERETI SZÖVETSÉG ALAPÍTVÁNY
2001. ÉVI GAZDÁLKODÁSA**

I. 2001. évi nyitóegyenleg OTP számlán		3.479.592
II. Bevétel: – kamat		234.397
III. Kiadás: – OTP kezelési költség	7.440	3.706.543
IV. 2001. évi záróegyenleg – lekötött	2.000.000	
	1.096.591	
– szabad	609.952	3.706.543

**PÁLYÁZATI TÁMOGATÁSOK
2001.**

Támogató szervezet, intézm.	tevékenység	igény	tény
Parlamentari Bizottság	– működésre	2.000 e	–
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma	– működésre	2.500	2.200
Közműv. Főosztály	– XXIX. OHA	800	600
	– vetélkedőre	600	500
	– honism. táborra	250	200
	– VI. Orsz. Ifj. Konf	300	300
	– Olvasás éve Konf.	100	100
NKA Közművelődési Koll.	– Honismeret folyóirat	2.600	2.000
	– VI. Ifj. Konf.	250	250
	– vetélkedő (2001-2002)	3.000	2.500
Oktatási Minisztérium	– folyóirat	900	600
	– Iskola és Honism. Konf.	100	100
Bács-Kiskun M. Önkorm.	– XXIX. OHA	500	400
Apátfalva Takarékszöv.	– III. Iskola és...	20	20
Mocsáry Lajos Alapítvány	– OHA határon túliak	120	–
Miniszterelnöki Hivatal	– számítógép	6.660	–
	Mindösszesen:	20.700	9.720

Bartha Éva s.k.
titkár

A Honismereti Szövetség Felügyelő Bizottságának jelentése a Szövetség 2001. évi munkájáról

A Felügyelő Bizottság tagjai részt vettek a Honismereti Szövetség elnökségi ülésein, 2001. év második felében szervezett rendezvényeken, látogatták a tagszervezetek és társult szervezetek összejöveteleit, vizsgálták a Szövetség gazdálkodását. A szerzett információk, tapasztalatok alapján a következőket állapították meg:

A Szövetség elnöksége a mozgalmat körültekintően, eredményesen irányította. Választott testületei, megyei egyesületei, ügyintéző szervei, munkabizottságai, a „Honismeret” szerkesztőbizottsága az Alapszabályt, a közhasznú szervezetekre vonatkozó rendelkezéseket, a törvényességet betartva működtek.

A Felügyelő Bizottsághoz bejelentés, panasz nem érkezett.

A Felügyelő Bizottság megállapításai a következő rendezvények tapasztalataira támaszkodnak:

a) Lebonyolította 2001. július 2-i Kecskeméten sikeresen rendezett **Tisztújító Közgyűlést**. Az eredeti elképzeléseknek megfelelően a Szövetség új tagokkal (fiatalokkal) bővült.

b) A Bács-Kiskun Megyei Egyesülettel együttműködve július 2. és 6. között sikeresen szervezte Kecskeméten a **XXIX. Honismereti Akadémiát**. Téma: Társult népek a Szent István-i álamban.

c) Szegeden került megrendezésre a **III. Országos Iskola- és Honismereti Konferencia**, közös szervezésben az OPKM-el, a Helyismereti Könyvtárosok Országos Szövetségével, a Csongrád Megyei Honismereti Egyesülettel. Téma: Felkészítés a honismeret-helytörténet tanítására a felsőfokú oktatási intézményekben.

d) Mésztegyőn került megrendezésre az **Országos Honismereti Tábor**, kapcsolódva a nemzetközi tábor programjához – az egyház-, iskola-, művelődéstörténet 1000 évének áttekintéséhez.

e) A megyei tagszervezetek által szervezett honismereti táborok közül – a megyék javaslati alapján – 28 tábor szervezését támogatta anyagilag a Szövetség.

f) Figyelem és érdeklődés kísérte a **VI. Országos Diák Honismereti Konferencia** munkáját, amely a Szövetség és a Szülőföldünk Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesület közös rendezvénye volt Csornán. Témája: A népi építészet megismerése, védelme.

g) A tudás forrásai című, a Magyar Nemzeti Múzeummal és a Nemzeti Kulturális Örök Minitériumával közösen meghirdetett művelődéstörténeti vetélkedő folyamatos feladat. Eddig 550 csapat kezdte el munkáját. Téma: A közgyűjtemények 200 éves története.

h) A Felügyelő Bizottság áttekintette a Magyar Nemzeti Múzeummal közösen meghirdetett helytörténeti pályázatokat. Kiemelt téma: helytörténeti közgyűjtemények létrejöttének története, anyagának bemutatása.

i) Megszokott, magas színvonalú tartalommal hat alkalommal került kiadásra a *Honismeret* folyóirat.

j) A Felügyelő Bizottság a Szövetség pénzgazdálkodásának ellenőrzése során a következőket tapasztalta:

A könyveket átvizsgálva megállapította, hogy a pénzgazdálkodás kezelői a vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően látták el feladatukat. A munkatervben szereplő feladatok megvalósításához gondos körültekintéssel biztosították az anyagi fedezetet.

A 2001. évi könyvelés adatait figyelembe véve

a Szövetség összes bevétele az előző évi

pénzmaradvánnyal

összes kiadása (költség):

egyenlege:

12.293.584,- Ft

10.732.554,- Ft

1.561.030,- Ft

A könyvelést részletesen vizsgálva megállapította a törvényes rendelkezéseket, a bizonylati fegyelemre vonatkozó előírásokat betartották, a gazdálkodás áttekinthető, jól ellenőrizhető. Eredményesen hasznosították a közhasznú szervezetté minősítés előnyeit.

A Honismereti Szövetség gazdálkodása, eredményei a Magyar Nemzeti Múzeummal való hagyományos együttműködésnek köszönhetőek. Kiemelt köszönet illeti a szakmai és anyagi segítséget.

Az éves programok tartalmi kialakításáért, anyagi támogatásáért külön köszönet illet a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumát, a Magyar Művelődési Intézetet, az Anyanyelv-ápolók Szövetséget, a Magyar Könyvtárosok Egyesületét, az Országos Pedagógiai Könyvtárat.

A tervezett programok végrehajtásánál nélkülözhetetlen a megyei egyesületek szervező tevékenysége, segítsége. Köszönet illeti munkájukat.

Budapest, 2002. február 7.

Dr. Bolla Dezső s.k.

Kertész Tibor (1930–2002)

Gyászol a Kertész család, gyászolnak a kerületi közélet résztvevői, a Csepeli Helytörténeti és Városszépítő Egyesület tagjai. Kegyelettel és tisztelettel emlékeznek a 2002. március 2-án – hosszú szenvedés után – elhunyt Kertész Tiborra mindazok, akik ismerték, tisztelték, munkáját nagyra értékelték.

Évtizedeken át szolgálta a helytörténet, a honismeret és a városszépítés nemes ügyét.

Előbb a budapesti Józsefvárosban, majd a Jászságban végzett helytörténeti gyűjtőmunkát munkálkodott a múlt értékeinek megőrzésén, a környezet szépítésén. Alkotó tagja volt a Budapesti Városvédő Egyesületnek, a Budapesti Honismereti Társaságnak.

Csepelre az 1990-es évek első felében költözött. Minden kerületünkben otthonra találnak példát adóan először új lakóhelyének megismerésére törekedett, majd átfogó, alapos ismeretek birtokában bekapcsolódott a közéletbe. Előbb a Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény munkáját támogatta, majd egyik kezdeményezője és megalapítója lett a Csepeli Helytörténeti és Városszépítő Egyesületnek. Az 1995-ben létrejött egyesület titkáraként – fáradságot nem ismerve, egészségét nem kímélve – munkálkodott. Vezetésével az egyesület rövidesen – e lelkes tagság közreműködésével – a kerület egyik legeredményesebb civil szervezetévé fejlődött.

Nagy gondot fordított a kerület értékeinek feltárására, azok megőrzésére. Elkészítette emlékműveink, szobraink, emléktábláink jegyzékét. Kezdeményezésére létrejött 4000 darabból álló fotógyűjtemény, melyen megörökítette Csepel jelenét és múltját. Az elmúlt hét év alatt számos kiállítást, történeti vetélkedőt, városszépítő munkát, fa- és növénytelepítést, városnéző sétát, múzeumlátogatást, ismeretterjesztő előadást, megemlékezést, ünnepélyt szervezett. Segítette az oktatás, a közművelődés ügyét, az önkormányzat munkáját. Sokat tett a civil szervezetek együttműködése, összefogása érdekében. Önzetlensége, hihetetlen munkabírása, kitartása céltudatossággal, szerénységgel, megbízhatósággal, alapossággal párosult.

A neves és közmegbecsült lokálpatriótát 2002. március 13-án kísértük utolsó útjára a csepeli temetőben.

Bolla Dezső